

Rescatant els noms de l'oblit

El web Tots (...) els noms continua recollint noms, històries i documents sobre les persones desaparegudes durant la repressió franquista. Facilita la col·laboració entre l'equip del projecte, les investigadores i les familiars de represaliades

Antonio Alcántara
@Antalcantara

El web Tots (...) els noms és una base de dades oberta de totes les persones represaliades durant la Guerra Civil i el franquisme a Andalusia. Avui dia, compta amb 82.008 persones, 644 microbiografies i 976 documents. Moltes de les cerques es fan des de Catalunya, on les descendents de persones desaparegudes intenten reconstruir una part silenciada de la seva història, aquella que les va fer emigrar de les seves terres per motius econòmics i de persecució social. El portal està promogut per l'associació andalusa Memoria Histórica y Justicia i per la Confederació General del Treball d'Andalusia.

Contra el silenci institucional

Preguntar sobre la sort o el parador de les familiars de qui, per diferents motius, no es tenia constància va ser una pràctica habitual des del mateix 18 de juliol de 1936. Milers de supervivents d'aquells fets expliquen les cues que es formaven davant de casernes, governs militars, seus de Falange, etcètera per preguntar per persones que, majoritàriament, havien estat detingudes, afusellades o desaparegudes.

La política d'oblit de la transició ha provocat que, gairebé vuitanta anys després, centenars de famílies encara desconeguin el destí dels seus éssers estimats. Sovint, utilitzen fòrums de debat sobre la memòria per preguntar sobre individus amb nom i cognoms. El trauma ocasionat a diverses generacions va inocular un halo de silenci i d'històries inventades: s'evitava recordar un passat que implicava persecucions al bàndol perdedor. L'emigració dels anys 50 i 60 cap a Catalunya o altres indrets de l'Estat era una manera de fugir de la fam i de la misèria, però també de la repressió i el càstig polític. Marxar de la terra natal era una manera de buscar l'anonimat i de construir una nova vida.

Expulsades de les seves terres

"La meua família va venir cap a Catalunya per motius econòmics, però la por pel que pogué passar també hi va influir, a l'hora d'allunyar-se dels espais nefastos del record", explica Maria Àngels González Peinado. Veïna de Badalona, Maria Àngels té

Les parentes poden escriure la biografia dels seus avis i àvies, fer-la pública i treure-la de l'oblit en aquest espai creat per a la recuperació de la memòria històrica

diverses històries per reconstruir que parteixen de Màlaga. D'una banda, la del seu oncle Antonio González Torres, membre del Partit Comunista d'Espanya, afusellat el 8 d'agost de 1944. D'altra banda, la del seu avi Nicolás Peinado Luque, un carabiner lleial a la República que havia estat condemnat a mort i, posteriorment, a cadena perpètua. Finalment, després de passar nou anys empresonat, l'avi va ser alliberat. Ara, gràcies al projecte Tots (...) els noms, Maria Àngels està en contacte amb diferents arxius, que li fan arribar informació perquè pugui construir el relat familiar.

Un cas molt semblant és el de Moisès Zárata, que també ha pogut recuperar la història del seu tiet avi a través d'aquesta eina. Es deia Manuel Ruiz Marquez, era mestre del poble d'Encinas Reales, a Còrdova. El 6 de febrer de 1941, va ser afusellat a les tàpies del cementiri de Jaén i el seu cos va ser llançat a la fossa comuna 702. Havia estat acusat davant la Guàrdia Civil de ser milicià de cultura de la vintena divisió i d'haver fet mitings, entre altres coses. Per a Moisès, aquest projecte és una manera de recordar el seu familiar i de fer pública la seva mort injusta. "La nostra família va patir molt. Vam estar controlats i vam ser perseguits. Vam haver de viure a diferents ciutats i mai no vam poder tenir res en propietat", explica. Ell viu a València, però la seva família està repartida per diferents ciutats de l'Estat.

Diego Alcántara Moreno -el besavi de qui escriu aquest article- també va ser trobat gràcies a Tots (...) els noms. Ara se sap que, el 13 febrer 1943, va morir de tuberculosi a la presó franquista del Dueso. Va ser enterrat a Santoña (Cantàbria). Era jornalier i havia estat detingut el 3 d'abril de 1939 a Tabernas (Almeria) per haver

estat vocal de la Junta d'Administració de Finques Confiscades. Li van fer un consell de guerra, acusat d'un delictes de "rebel·lió militar", i va ser condemnat a trenta anys de presó, que es van reduir a dotze. Finalment, tramitava una llibertat condicional que mai no va arribar. L'alcalde feixista de Tabernas de l'època demanava que, en cas que li atorguessin la llibertat condicional, no pogués acostar-se a menys de 250 quilòmetres del poble. Els seus fills, dona i néts van marxar de Tabernas cap a Sevilla. Uns, al poble de Brenes; altres, a La Rinconada. I, finalment, una altra part va marxar a Barcelona. Al poble, no hi podien viure: la pressió era massa forta.

Per a totes les represaliades després del cop d'estat militar

En tots aquests casos, les familiars poden escriure la biografia dels seus avis i àvies, fer-la pública i treure-la de l'oblit gràcies al projecte Tots (...) els noms, creat per a la recuperació de la memòria històrica i el reconeixement institucional i social de les persones que van patir la repressió durant la guerra civil i la postguerra. L'equip responsable explica que les administracions no han creat els mecanismes necessaris per fer-ho. La recerca d'informació topa amb moltes dificultats. En primer lloc, pel desconeixement dels arxius i els registres als quals es pot dirigir la consulta; en segon lloc, per la feble estructura que suporta tot allò relacionat amb la Guerra Civil i la repressió franquista.

Per a la gent de Tots (...) els noms, la tasca principal és "recuperar i fer valer" testimonis i experiències que no només serveixin per reconstruir la veritat dels successos, sinó també per analitzar com es van viure determinats esdeveniments. ◀



A l'esquerra, Manuel Ruiz Marquez, mestre del poble d'Encinas Reales (Còrdova), que va ser afusellat l'any 1941. A la dreta, Antonio González Torres, membre del Partit Comunista d'Espanya, afusellat el 1944

DIVA HOGAR
REPARACIONES 24H
REFORMES
BARCELONA
93.346.86.01
SANT FELIU DE LLOBREGAT
93.105.77.83
www.clubdivahogar.com

Intel·SONOR
www.intelasonora.com
Un sector a una altra manera de fer les coses

QUESONI
Sonorització
Il·luminació
Audiovisuals
quesoni.cat
info@quesoni.cat
tel. 931 88 55 25

bodega La Riera
OBRIM CADA DIA
AV. VALLCARCA 81
VINES, VERMUT, TAPES I GERMES AVIGANES
ENTITAT CULTURAL SENSE ANIR DE LUORE

FENT TAVERNA
Tavernes Populars i Combatives

la Tavernaire
PUSSCAFA, VALÈNCIA



A l'esquerra, Nicolás Peinado Luque, un carabiner lleial a la República que passà 9 anys a diferents presons. A la dreta, Diego Alcántara Moreno, un jornaler condemnat per gestionar terres confiscades, que morí de tuberculosi al penal del Dueso

“Vivim en una societat canina que vol tenir els ossos amagats sota terra”

Entrevistem José Luis Gutiérrez Molina, historiador, veí de Sevilla i un dels impulsors de Tots (...) els noms

A. A.

@Antalcantara

Per què aquest projecte?

Ho vam iniciar fa prop de deu anys, el 2006, i ha anat creixent. No volem quantificar represaliats, sinó conèixer les persones que hi ha al darrere. Volem il·luminar forats negres, tancar dols: reivindicar les persones.

Volieu explicar les històries de vida?

El nostre objectiu no és només el recompte i la numeració del genocidi i l'extermini que van dur a terme els feixistes a Andalusia. No volem fer una guerra de xifres, veure quants esclaus, presos o persones en llibertat van ser assassinades. Ens interessa molt més posar-los nom i cognoms. Volem reconstruir la part social, que encara és més difícil perquè vivim en una societat canina que vol tenir els ossos amagats sota terra.

Per què aquesta falta d'informació?

Entre l'any 1936 i el 1939, existeix una repressió institucionalitzada que no deixa rastre administratiu. El 95% dels assassinats que es duen a terme entre el 18 de juliol de 1936 i el 7 de març de 1937 són perpetrats amb coneixement del que mana i d'acord amb una política clara d'ocultació burocràtica. Cap mort no s'inscriu als registres.

Per què la denominació Tots (...) els noms?

Tots els noms és el títol d'una novel·la de José Saramago. El vam avisar que li volíem copiar el nom i ens va dir que estava encantat amb la idea. Vol servir -com deia una de les *13 Roses*- perquè el seu nom no es perdi en la història. I els punts suspensius volen dir que mai no podrem posar el nom a tothom, de la mateixa manera que mai no podrem saber el nombre exacte de represaliats.

El vostre radi d'acció és només Andalusia?

A l'inici, era així. Però vam començar a rebre demandes d'altres llocs i va aparèixer el que Kropotkin anomenava “pressions morals”. Així doncs, ens vam obrir a Extremadura i al nord del Mar-

roc. Ens agradaria poder respondre les peticions de tots els llocs que ens contacten, però és materialment impossible. El redrecem a altres associacions.

Com recolliu i elaboreu la informació?

Ara mateix, som un equip de tres persones fent la feina diària. Però tot es fa gràcies a la feina d'historiadors i de les pròpies famílies. És el vessant social i participatiu. Contactem amb els historiadors, que ens envien les bases de dades dels seus estudis. Llavors, les famílies elaboren les microbiografies que publiquem. Nosaltres, l'equip tècnic, que ara mateix som tres persones, assegurem la veracitat, la rigorositat i la continuïtat del projecte.

Teniu un mapa de fosses al vostre web.

Intentem mantenir-lo actualitzat. Recollim la informació de diferents estudis. La idea és que sigui un recurs més per a les famílies i els investigadors, perquè trobin els familiars o les persones que cerquen.

Com us financeu? Teniu suport de l'administració?

Tirem endavant gràcies a la militància social. Si no ho fem nosaltres, no ho farà ningú. Mai no hem refusat el suport públic. En algun moment o altre, hem comptat amb el suport de la Universitat Pablo Olavide, el Ministeri de Presidència, la Junta d'Andalusia, el Departament de Memòria Històrica, entre altres. Hem arribat a ser tres persones i la part tècnica cobra si hi ha diners.

També vau fer un crowdfunding?

Sí. Va donar molt bons resultats. Va ser per reformar el lloc web, per fer-la més atractiva i funcional. L'anterior semblava un diari antic; a mi m'agradava, però entenc que hem de treballar d'acord amb els nous temps.

Com veieu el futur?

Continuarem posant granets de sorra. Contribuïm a fer societat i ciutadania, però és necessari que determinats grup socials, majories oblidades i silenciades, puguin aportar i recuperar els seus coneixements i vivències. Encara queda molt per fer. ◀



José Luis Gutiérrez Molina, historiador i una de les ànimes de la iniciativa

Per a més informació:
<http://www.todoslosnombres.org/>